

סיכונים ובטיחות במטעים

דף מידע מאת: יואב גרשון

ענפי המטעים כוללים בתוכם נשירים (עצי פרי כדוגמת תפוחים, שזיפים, אפרסקים וכו'), הדורים (פרדסים) וכן מטעי אבוקדו או עצי פרי סובטרופיים כדוגמת האפרסמון, הליצי' ועוד.

הסיכונים העיקריים מתחלקים ל – 5 קבוצות סיכון עיקריות:

- גיזום (ידני ומכני).
- קיטום מכני (בעיקר בעבודה עם כלי הרמה לגובה).
- כלים מכניים.
- כיסוח עשביה.
- ריסוסים.

לשני נושאים יש לתת דגש מיוחד:

- נושא איכות הסביבה.
- כלי גובה לקטיף ואיסוף.

הסיכונים, וכיצד יש להתמודד ולטפל בהם:

גיזום

גיזום ידני מבוצע לרוב במזמרות לענפים עד לקוטר 25 מ"מ, בעבודה זו נדרש לעיתים להפעיל כח רב ועוצמה רבה, ודי במזמרה המחליקה על מנת לגרום לתאונת עבודה העלולה להסתיים אף בקטיעת אצבע. ההגנה הנדרשת היא אחיזה נכונה, חזקה ויציבה, היד השנייה צריכה להיות רחוקה מלהבי המזמרה ועל העובד לעמוד בצורה יציבה ונוחה בעת העבודה. מומלץ להפעיל כח מבוקר תוך כדי סיבוב הלוך וחזור על הענף ולשלב את פעולת החיתוך בתנועה סיבובית. לענפים בקוטר עד 50 מ"מ משתמשים במזמרות מכניות, הידראוליות או פניאומטיות. מזמרות אלה, לרוב, מופעלות מרחוק והן נמצאות על גבי מוט בו אוזח העובד. הסיכון העיקרי הוא פגיעה מענפים נופלים וכן פגיעות מצינור לחץ העלול להיות פגום – חשוב לציין כי לחץ השמן בצינור הידראולי המפעיל כלי גיזום מכני הוא חזק עד כדי הוצאת עין במקרה של פריצה או נקב. יש להקפיד על תקינות הציוד ולוודא שננקטו כל אמצעי ההגנה הנדרשים. גיזום "כבד" מבוצע על ענפים שקוטרם מעל 50 מ"מ, על ידי משורי דיסק עגולים או משורי שרשרת. כאן יש להקפיד על משקפי מגן מתאימות (כנגד שבבים ופגיעה מענפים), כפפות מגן עבות, שימוש **חובה** באוזניות וכן מומלצת חבישת קסדת מגן או כובע רחב שוליים.

קיטום מכני (מקצרות)

מקצרות להבים (הנעות הלוך וחזור) עם שיניים. מקצרות להבים על רצועה אין סופית. מקצרות סכינים הסובבות על ציר במהירות. כלים אלו מהווים סיכון רב ביותר, הן למפעיל ובעיקר לסביבה הקרובה. אמצעי הבטיחות הנדרשים הם לבוש ארוך ורכוס, הגנת שמיעה יעילה, מיגון תא המפעיל על הטרקטור, משקפי מגן (במידה ואין קבינה סגורה) וכן מגינים על הסכינים בעת הפסקת עבודה או מנוחה. יש להקפיד כי אין עובדים נוספים בשטח בעת העבודה כל העת.

כיסוח

הפעולה יוצרת סיכון רב בשל העפת ענפים, אבנים וגזרי עץ בכח רב לעבר המפעיל. יש לעבוד עם טרקטור עם קבינה או מוגן היטב לכל היקף תא המפעיל. נדרשת כמובן הגנת השמיעה, ביגוד מתאים וכו'.

ריסוס

קיימות שתי שיטות עיקריות לריסוס: פיזור תרסיס על ידי אויר ופיזור ישיר בלחץ גבוה. הסיכונים העיקריים הם המפוח היוצר יניקה חזקה העלולה "לשאוב" ידיים פנימה אל הלהבים הסובבים, וכן גל ההינע (P.T.O.) החייב להיות תקין ומוגן במגן שלם ותקני. בריסוס קיימים כל הסיכונים הידועים **בחומרי הדברה וחומרים מסוכנים** והדורשים אמצעי מיגון וניטור, הן לעובדים עצמם והן לסביבה, תנאי אחסנה, שימוש, הטיפול באריזות ריקות וכולי.

כלים מכניים

במטע קיימים כלים רבים: טרקטורים, עגלות, מרססים, מקצרות, כלי גיזום וקטיף, כלי עבודה בגובה, כלי גיזום ידניים ועוד. העבודה בכלים אלה (ולעיתים רבות צירוף של כמה מהם יחד) יוצרת סיכונים רבים המחייבים התייחסות מעמיקה לכלל תנאי ההגנה הנדרשת, הן בצידוד המיגון האישי והן בהגנה על העובדים האחרים ועל הסביבה.

איכות הסביבה

אחת הבעיות העיקריות במטעים היא קרבתם למקומות ישוב, דבר הגורם למפגעים רבים כאשר מתבצע ריסוס או איבוק וכן עבודות גיזום נרחבות. ישנם פתרונות רבים ומגוונים, כמו למשל ריסוס מהקרקע (ולא מהאוויר), ריסוסים בשעות הלילה (הפחתת הסיכוי להמצאות אנשים באזור), הקמת "מסכי הגנה" על ידי שדרות של ברושים ועוד.

כלי עבודה בגובה

במטעים אנו מכירים דרגשים, סולמות, רמפות עבודה (בעיקר בנשירים) וכמובן האפרונים ("מיכלזונים"). דרישות הבטיחות הבסיסיות הן הכרת הכלי ומיומנות השימוש בו. יש לוודא הדרכת העובדים לכל כלי כלי וכלי בהתאם לאפיונו והסיכונים היחודיים לו. כהמלצה: ניתן ורצוי להעזר ולהסתייע במערך ההדרכה של "מיכון למטע" המבוסס על "[פקודת הבטיחות בעבודה \[נוסח חדש\], התש"ל - 1970](#)" – סימן ו' אביזרי הרמה וסימן ז' מכוונת הרמה, וכן על המלצות המדריכים לאפרונים ואשר הוסמכו על ידי המוסד לבטיחות ולגיהות והמרכז החקלאי. יש להתייחס לתקנות העבודה בגובה כפי שמופיעות בחוזר המפע"ר מתאריך 06 לספטמבר 2000: "[נוהל דרישות סף לבמות מתרוממות ניידות \(במ"נ\)](#)".

מצורפת כאן רשימה (הערוכה בתצורת רשימת תיג) לבחינת הנושאים לבדיקת כלי הרמה למטע:

הערות לשיפור	לא תקין	תקין	נושא הבדיקה
			קיום תזכיר בדיקה של בוחן מוסמך לבחינת הכלי במועדו
			קיום הנחיה להגבלת משקל עד 150 ק"ג (מפעיל+פרי)
			המפעיל מוסמך, מיומן ומנוסה ומכיר את כל הסיכונים בכלי לפי: נוהל דרישות סף לבמות מתרוממות ניידות (במ"נ) של המפע"ר מתאריך 06/09/2000
			קימו של תזכיר/תעודה על ביצוע הדרכה למפעיל הכלי על פי "חוק ארגון הפיקוח על העבודה – הדרכת עובדים ומסירת מידע"
			בדיקה כי קצב ירידת הזרוע לא עולה על 1 מ/שניה מקסימום
			קיום ההוראה לאיסור הסעת/לקיחת אדם נוסף על הכלי
			וודא כי המפעיל מודע לאיסור נסיעה על שטחים משופעים
			וודא כי המפעיל מודע לאיסור נסיעה עם זרוע מורמת
			וודא כי המפעיל מודע לסכנת העבודה בקרבת קוי מתח עליים
			וודא כי כל המגינים מורכבים במקומם, תקינים ושלמים.
			וודא כי המפעיל מודע לאיסור ביצוע טיפולים כאשר הכלי בעבודה וכי קיימת מערכת הדממה (השבתה) אוטומטית
			וודא כי הכלי מתאים ליעודו (מניסקופ לתמרים, אפרון לנשירים, אפרון 450 לאבוקדו וכו').
			וודא כי המפעיל משתמש בצידוד מגן אישי (נעלי בטיחות, בגדים ארוכים ורכוסים, אוזניות, כובע וכולי)
			וודא כי המפעיל מכיר את הסיכונים מאבנים, מכשולים, בורות ו"צלחות" של עצי הפרי, שטח משובש וכו'.
			וודא כי המערכת ההידראולית של הכלי תקינה, אין נזילות ודליפות וכי המיכל מלא לפי המסומן כנדרש.
			וודא כי קיימת בשטח העבודה ערכת עזרה ראשונה.
			וודא שהמפעיל בקשר עם עובדים נוספים בקרבת מקום, וזאת במידה והוא עובד בחלקה מבודדת.
			הסבר לעובד על כל נהלי הזהירות והבטיחות, וודא כי העובד מכיר ויודע ובקי בדרישות אלו.
			סקור ביסודיות את הכלי מכל עבריו לסדקים ושברים, חיבורים רופפים וצנרת לקויה, תקינות הגלגלים והיצול, תקינות המערכת ההידראולית ושלמות הבוכנה.